

MEDDELANDEN

Collegium Patristicum Lundense

Collegium Patristicum Lundense har under 2024 anordnat en patristisk dag med temat *Disciplin, individ och kollektiv. Klostret – den europeiska bildningens vagga* (mer om detta nedan under "Konferenser och seminarier"). En patristisk afton arrangerades den 23 april på CTR i Lund, i samarbete med Theofil. Hans Boersma höll en föreläsning på ämnet *Interpretation as Deification: Maximus the Confessor*. Föredraget följdes av en eftersits.

Svenskt patristiskt bibliotek VIII, *Teologi efter Nicaea*, med Daniel Wihlborg och Katarina Pålsson som redaktörer, publicerades under sommaren. Arbetet med SPB IX, som kommer att ha temat *Kyrka och samhället*, har inletts. Redaktörer för denna volym är Katarina Pålsson och Andreas Westergren. Översättningsseminarier arrangeras inom ramen för patristikseminariet vid CTR.

I samband med den patristiska dagen den 2 april ägde också Collegiets årsmöte rum. Vid detta valdes följande personer till styrelseledamöter: Thomas Arentzen (omval), Britt Dahlman (omval), Katarina Pålsson (omval), Andreas Westergren (omval), Simon Pedersen Schmidt (omval), Maria Stureson (omval), Christian Høgel (omval) och Wally Cirafesi (ny styrelseledamot). Thomas Arentzen valdes om som preses. Samuel Rubenson och Karin Zetterholm meddelades ha lämnat styrelsen. Lovisa Andersson och Love Hagmo har under året blivit medlemmar i symposieutskottet. Styrelsen har haft fyra protokollförda möten (31/1, 10/6, 5/9 och 26/11) och därutöver har redaktionsutskottet och symposieutskottet var för sig handlagt sina respektive ärenden.

Styrelsen håller Collegiets hemsida, patristik.se, uppdaterad med information om patristiska aktiviteter av intresse för medlemmarna.

Katarina Pålsson

The Newman Institute Research Seminar in Late Ancient and Byzantine Cultures

The Newman Research Seminar in Late Ancient and Byzantine Cultures in Uppsala had a lively programme in 2024. It continued running in hybrid format with invited speakers on zoom and in-person presentations. In the spring term we had papers by Kelly Holob (a graduate at the University of Chicago) on martyrs and ghosts in Roman Antiquity; by Vladimir Ivanovici (Vienna) on the archaeology and iconography of the Katisma shrine to the Virgin in Palestine; by Esen Ogus (Utah Valley University) developing ideas on the perceptions of statues as a cause for their diminishment and final demise in Byzantium; by Christophe Chaguinian (University of Texas) on the re-enactments of Christ burials in medieval Good Friday rituals. The May seminars were slightly different. We had an in-person visit from Mary Sweeney (University of Ireland at Galway) who gave us a philological paper on Jewish dramatist Ezekiel the Tragedian, discussing the scene of the dream of Moses preserved in Eusebius' *Praeparatio evangelica*. This event was organized in collaboration with the Greek Department who came "down the hill" and enjoyed some drinks after the lecture. As a last event we had a discussion with author M. David Litwa (Boston College) concerning his book, *Early Christianity in Alexandria* published by Cambridge University Press (2023). This book well describes the syncretic milieu of Alexandrian Judaism and Christianity in the second century, about which, Litwa argues, it is best to set aside criteria of "orthodoxy" in order not to miss what was happening on the ground.

The autumn programme started in September with a paper by Jason Borges (Asia Minor Research Centre, Antalya, Turkey) on the aspect of travel in the famous early Christian inscription of Bishop Abercius (or Aberkios). I learnt a lot from the paper on the practice of "Theoria" – a form of ancient sightseeing-cum-pilgrimage organized and funded by the polis and directed at going to watch shows in other places – a significant phenomenon casting new light on the word, which becomes the designation for abstract contemplative activities. The next speaker was Reyhan Durmaz (University of Pennsylvania) who presented the introductory outline to her new book on the army in the early medieval near East (especially Syria). Durmaz is revisiting the distinction between religious and army culture, and in so doing redrawing the boundaries that these social roles are often thought to have had. We just completed the

visit by Laura Lieber, who recently moved from Duke to Regensburg University in Germany, from which location it was a lot simpler to fly over to Sweden. Lieber held two lectures, one at our seminar in association with the Forum for Jewish Studies and the other on the next day at the Exegetical Seminar (OT/NT) at Uppsala University. She presented two papers based on late ancient Jewish poetry (*piyyut*) recited in the synagogue but with a more popular appeal than other formal liturgical music. The first paper concentrated on the elaboration of the figure of Abraham and the second on the poetry, including love poetry, associated with the story of Queen Esther and the Purim festival. Lieber's new book, *Staging the Sacred: Theatricality and Performance in Late Ancient Liturgical Poetry*, published by Oxford University Press (2023), is key to my own work of understanding the Dura Europos synagogue and its paintings as witnesses to performances that took place there. At the second seminar, I presented my views on the Esther/Purim panel at Dura Europos, and we had a joint Q&A session that demonstrated much convergence in our respective work.

Our last seminar for this year was a presentation by Carl-Johan Berglund of his translation of Origen's letter to Gregory the Wonderworker in preparation for the Svenskt Patristiskt Bibliotek. For more information, see <https://newman.se/late-ancient-and-byzantine-cultures>

Barbara Crostini

Forum for Patristik

Siden 1998 har Forum for Patristik arrangeret halvårlige møder – om foråret i København, om efteråret i Aarhus. Normalt plejer seminaret i København at finde sted på universitetet, men i 2024 blev det holdt i nye omgivelser på Diakonissestiftelsen på Frederiksberg.

Emnet for første seminar, som fandt sted 9. februar, var optakten til fejringen af Nikænum i 2025. Der var godt besøg fra patristikerne i Lund, da Andreas Westergren lagde ud og talte om kejser Konstantins rolle i forbindelse med koncilet i Nikæa. Efter Westergren fulgte hans danske kollega i Lund, Emil Hilton Saggau (nu generalsekretær ved Danske Kirkers Råd), der i sit foredrag pegede på den ofte oversete rolle spørgsmål om autoritet og ret spillede ved mødet – med særligt fokus på biskop Osius af Cordoba. Kasper Dalgaard, lektor ved Diakonissestiftelsen, overtog herefter stafetten og præsenterede et udvalg af kanoener – vedtagelser – fra Nikæakoncilet, som kaster lys over de problemer

og udfordringer, den tidlige kristne kirke stod over for. Endelig rundede Johannes Steenbuch af med at undersøge, hvad *homousien* mellem Gud Fader og Søn havde af implikationer for soteriologien, særligt som Athanasios af Alexandria udtrykte det i sine værker vendt mod arianerne.

Styregruppen bag Forum for Patristik var glade for at afholde arrangementet på Diakonissestiftelsen, der ikke kun lagde lokaler til, men også var været for frokost, kage og kaffe. Saggau og Dalgaard har ligesom Steenbuch bøger på vej i 2025 om Nikæa-koncilet.

Også ved efterårets seminar, som fandt sted på Aarhus Universitet 26. august var der fint besøg fra Lund. Ud over de lokale deltagere fra teologi i Aarhus, Elisa Uusimäki, Kasper Bro Larsen og Johan Brun Mendes Cederfeldt, var Katarina Pålsson kommet hele vejen fra Lund for at tale ved seminaret. Lektor i Gammel Testamente, Elisa Uusimäki, åbnede seminaret med at tale om rejsens betydning i den jødiske oldtid, især hvordan Filon af Alexandria både fejrede og var kritisk over for visse former for menneskelig mobilitet. Kasper Bro Larsen talte om "debutanten Jesus", nemlig hvordan Jesus debutterer med sin første offentlige optræden på forskellig vis i de fire evangelier. Foredraget gav desuden eksempler på, hvordan oldkirkelige teologer som Origenes og Augustin vurderede den mest passende debut. Katarina Pålsson præsenterede i sit foredrag Hieronymus af Stridons sammenligning mellem eksegeten og profeten. For Hieronymus er eksegeten (inkl. ham selv) en formidler mellem Gud og menneske, som deltager i en kosmisk kamp mellem godt og ondt, sandhed og løgn og på den måde kan virke for Gudsfolkets frelse. Seminaret rundede af med Johan Brun Mendes Cederfeldt, som introducerede sit forskningsprojekt om natursynet i senantik religion. I projektet forsøger Cederfeldt at sætte ændringer i natursyn i senantikkens religioner i en større kontekst, der ikke blot fokuserer på begrebshistorie, hvad de senantikke kilder siger om f.eks. dyr og planter, men hvordan menneskene så sig indfældede i en kosmologi, som også kom til udtryk i rituel praksis.

Dele af selskabet ved efterårets seminar fortsatte diskussionerne under indtagelse af blandt andet loukaniko, souvlaki og gode øl i madmekkaet Aarhus Street Food.

Forum for Patristiks første seminar i 2025 finder sted ved Det Teologiske Fakultet i København med temaet "Nikæa efter Nikæa", mandag d. 3. februar. Seminaret byder på foredrag ved Christian Thruw Durslev (AU), Jakob Juul Pedersen (AU), Carsten Pallesen (KU) og Anna Vind

(KU). Programmet kan findes på www.patristik.dk. Forum for Patristik kan kontaktes på forum@patristik.dk

Uffe Holmsgaard Eriksen

Det Teologiske Fakultet, Københavns Universitet

I efteråret 2024 afholdt Christian Troelsgård og gæsteunderviser Uffe Holmsgaard Eriksen et valgfag, kursus i "Arven fra Oldkirkens liturgier og musik", ved Det Teologiske Fakultet på Københavns Universitet. Valgfaget, der var åbent for alle studerende på både BA- og KA-niveau (bachelor og master), var tænkt som en kilde til inspiration. I forløbet blev de studerende introduceret til de ældst kendte liturgier, til senere udviklinger i vest- og østkirken og ikke mindst til den hymnografi, der var og er en vigtig del af de kristne kirkers gudstjenester. Der var smagsprøver på syriske hymner af Efraim Syrereren, anonyme græske hymner som stichera og troparia og ikke mindst Akathistos-hymnen, Romanos' kontakier og Johannes af Damaskus' påskekanon. Kurset bød også på latinske hymner, og de studerende snuste til koptisk og georgisk kirkesang. Endelig introducerede Troelsgård til de byzantinske neumer og afholdt en miniworkshop i at transskribere dem.

Valgfaget var ganske unikt og meget sjældent udbudt i de nordiske lande. Det var Christian Troelsgårds sidste undervisningsforløb, inden han ved nytår gik af som lektor efter mange års tro tjeneste ved først klassisk filologi og de seneste fem år ved teologi.

Uffe Holmsgaard Eriksen

Societas Patristica Fennica (SPF)

Patristiska Sällskapet i Finland (*Societas Patristica Fennica*) ordnade tillsammans med Ukrainian Patristic Society den 18 februari 2023 ett symposium *Patristic legacy from the Ukrainian and Finnish perspectives* på Zoom. Under symposiet talade Anni Maria Laato, Serafim Seppälä, Oleh Kindiy, Siiri Toiviainen Rø, Maria Marty-nenko-Hupaló, Tomi Ferm och Oleksandr Kashchuk. Som moderatorer fungerade Cyril Hovorun och Harri Huovinen.

Sällskapet hade huvudansvar för organiseringen av Forskningsdagarna i teologi och religion 22–24.5.2024, *Traditioner och förändringar. Milstolpar och kontinuiteter*, i Åbo. Nicea-mötets 1700-årsjubileum firades i

förväg genom att en av keynotes var Giulio Maspero från Santa Croce. Hans tema var "From Semantics to Syntax: the Challenge of Tradition from the Perspective of the First Council of Nicea." Sällskapets egen session "Nicene Theology: Traditions and Continuities" fokuserade på temat från olika synvinklar: Veli-Matti Kärkkäinen (Pasadena) talade om "Ancient Councils and Contemporary Global Theology", Tomi Ferm (Helsingfors) om Athanasius' *De decretis*; Maijastina Kahlos (Lisbon) om "Gothic Christianity" och Jaro Karkinen (Helsinki) om "Papacy and Councils". Joonas Salminen var moderator och Giulio Maspero kommentator. En annan session fokuserade på Nicea-mötets betydelse för relationen mellan kristna och judar. Tomi Karttunen (UEF ja HY) talade om de dogmatiska besluten i Nicea och deras betydelse för förhållandet mellan kristna och judar; Raimo Hakola (Helsingfors universitet) om synagogor i Galilea; Antti Laato (Åbo Akademi) om tidig angelomorfisk kristologi och Arius; och Anni Maria Laato om Nicea-mötet (325) som en milstolpe i relationen mellan kristna och judar.

Sällskapet har efter senaste PNA gett ut två volymer. Antti Laato: *Jesajan taivaaseenastuminen ja hänen marttyyrikuolemansa* (SPF 22), är en översättning av *Ascensio Isaiae* från ge'ez till finska med en kommentar. Anni Maria Laato har redigerat en artikelsamling *Kohti vapautta: Varhaiskristillisiä tulkintoja vapaudesta, unista ja maailmankuvasta* (SPF 21) "Mot friheten: tidigkristna tolkningar av frihet, drömmar, och världsbild".

Mera information om *Societas Patristica Fennica* och dess verksamhet hittas på hemsidan: www.suomenpatristinenseura.fi/pa-svenska/, på Twitter: Suomen patristinen seura @patristiikka, och på www.facebook.com/SocietasPatristicaFennica

Anni Maria Laato

Center for Studiet af Antikken og Kristendommen (C-SAC), Aarhus Universitet

In January, Samuel Fernandes from the Pontifical Catholic University of Chile visited the Centre for the Study of Antiquity and Christianity. His visit focused on research for two forthcoming books on the Council of Nicea: a monograph and a sourcebook, *Fontes Nicaenae*, which compiles all sources relevant to the council up to the death of Constantine. During his stay, he gave a paper at a seminar and chaired a PhD workshop,

where he analysed and discussed the main sources in collaboration with PhD students. Fernandes presented an ambitious reinterpretation of the events leading up to the council, as well as the nature of the council itself. Through a meticulous assessment of the various types of sources available, he countered a widespread narrative ultimately rooted in Athanasius' portrayal of Nicea. In Fernandes' original account, the theological controversies leading to the council arose from a tension between Alexandrian and Antiochian claims to Origen's legacy. Alexander of Alexandria and Eusebius of Caesarea take centre stage in this conflict. Fernandes understands Nicea as functioning partly as a court of appeal for Eusebius of Caesarea, who had, less than a year earlier, been condemned at the Synod of Antioch. This reinterpretation of the causes and proceedings of Nicea cautions against overestimating the role of Arius and encourages treating the construct of "Arianism" with due scepticism.

In March, the Centre hosted a reading group led by Christian Thruw Djurslev to study Theophilus of Antioch's *Ad Autolycum*. This was the last in a series of collective readings connected to Djurslev's project, *How the Christians Stole the Past*. The focus of the reading was on the final chapters of Book 3. Topics of discussion included Theophilus' use of pagan sources – whether he accessed these through compendia or in their full form – and whether his engagement with them could be described as "borrowing," "appropriating," or even "stealing" pagan historical knowledge. The group also discussed Theophilus' intentions in constructing a chronology of universal history.

On April 10, Camilla Brokholm Pedersen presented the paper "Prostitution and Satisfaction: Pagan and Christian Perspectives on Prostitution and Rehabilitation." Drawing on a wide range of ancient pagan and Christian texts across multiple genres, Pedersen demonstrated that while pagan and Christian authors shared many sentiments regarding the role and status of prostitution and sex workers in society, Christian texts introduced a unique concern for sex workers. This concern opened the possibility for their rehabilitation and elevation to positions of status, serving as examples for others.

On May 6, the Centre hosted a workshop organised by Lavinia Cerioni on the topic of *Women as Code: Cultural Paradigms of the Feminine in Antiquity*. Six presentations explored themes relating to women and gender in ancient religious texts. Presenters included Gillian Glass on

the polisification of Aseneth, Rosanne Liebermann on perfume as a symbol of promiscuity in the Hebrew Bible, Ulla Tervahauta on the association between Rachel and Bethlehem in the Gospel of Matthew, Lavinia Cerioni on Origen's use of pregnancy as a theological motif, Giovanni Hermanin de Reichenfeld on the use of family and femininity in Augustine's Trinitarian theology, and Margrethe Birkler on queer nuns and gender trouble in Shenoute's monastic community. A recurring theme was the interplay of gender and metaphor, such as Aseneth as a city of refuge, the Trinity as a family (and Augustine's rejection of this metaphor), and Origen's use of pregnancy metaphors.

In September, Sean Hannan (MacEwan University), Anthony Dupont (KU Leuven), and Andreas Serafim (University of Cyprus) visited the Centre for the Study of Antiquity and Christianity for several days. They delivered papers on topics such as Augustine's use of the term *peregrinatio* (Hannan), "Beyond the Book: Augustine's Iconic Illumination and Imaginative Intermediality" (Dupont), and ancient decorum and sexuality (Serafim). Additionally, Hannan and Dupont served as members of the assessment committee for Eva Elisabeth Houth Vrangbæk's PhD defence.

In November, Lavinia Cerioni and Anders-Christian Jacobsen hosted a seminar on *Early Christian Metaphors* as part of their AUFF project. The event featured Annette von Stockhausen (Berlin-Brandenburg Academy of Sciences) on the *Patristic Text Archive* (PTA) and its potential for digital analysis of Early Christian literature, Miriam DeCock on the reception of Jesus' domestic parables in Greek Patristic literature, and Lavinia Cerioni on the metaphorical use of martyrdom in Early Christian texts.

On December 13, Christian Thue Djurslev presented the paper "Some Points of Authority in Eusebius' *Vita Constantini*: Herodotus, Sirach, and Lactantius" during a Christmas seminar co-hosted with the research programme Classical Antiquity. For more information, contact Jakob Engberg, je@cas.au.dk

Jakob Engberg och Johan Brun Mendes Cederfeldt

Johannesakademin

Den 6–8 september 2024 firades tidskriften *Pilgrims* 30-års jubileum på Nya Slottet Bjärka-Säby under temat "Bönens inre skatt". Gästföreläsare under jubileumshelgen var den internationellt kända teologen Sarah

Coakley (mer om hennes medverkan nedan under "Övrigt"). Medverkade gjorde även pastor Liselotte J. Andersson, prof. em. Samuel Rubenson och biskop Erik Varden.

Tillsammans med Linköpings stift och Linköpings domkyrkopastorat kommer Johannesakademien att anordna ett Martin Lönnebo-symposium den 6–8 februari 2025 på Vårdsnäs stiftsgård och i Linköpings domkyrka med temat "Hoppets arkitekt". Lönnebo har betytt oerhört mycket för svensk och nordisk kristenhet. Hans inflytande innefattar bl.a ett omfångsrikt författarskap och kyrkliga innovationer som ljusbäraren och frälsarkransen. Symposiet kommer även att beröra Lönnebos intresse för den tidiga kyrkan och särskilt traditionen från öknens vishet, om vilket Samuel Rubenson kommer att föreläsa.

Under 2024 har de två grupper som översättningsseminariet numera består av fortsatt sitt arbete med varsitt kapitel av den systematiska samlingen av *Ökenfädernas tänkespråk*. En grupp träffas i Johannesakademins lokaler i Linköping under ledning av Britt Dahlman. I denna grupp har arbetet med den svenska översättningen och ny grekisk utgåva av de korta kapitlen 20–21 avslutats och arbetet med kapitel 12 påbörjats. Den andra gruppen har endast digitala träffar. Den arbetar med kapitel 11 och leds av Per Rönnegård. Under våren 2025 kommer två digitala lördagstillfällen att äga rum den 1/2 och 10/5. De fysiska lördagsträffarna kommer att äga rum den 22/2 och 5/4. Tidigare volymer av Paradiset finns utgivna i serien *Silentium Apophthegmata*, www.silentiumskrifter.se. Den som vill anmäla sitt deltagande och få del av förberedelsematerial kan skriva till Britt Dahlman: britt.dahlman@ctr.lu.se

För aktuellt program och ytterligare information, se Johannesakademins hemsida: www.johannesakademien.se

Britt Dahlman

Masterprogrammet Religious Roots of Europe i Lund

Det är roligt att se att en av artiklarna i årets nummer av *Patristica Nordica Annuaire*, nämligen den som är skriven av Alexandra Lembke-Ross, är en omarbetad version av en tidigare masteruppsats inom Religious Roots of Europe. Programmet, som är ett samarbete mellan Lund, Köpenhamn och Oslo, fortsätter att skörda duktiga studenter.

Under året har inte lika många masteruppsatser i Lund skrivits som tidigare år. En anledning är säkert de höga ambitioner som många studenter har. En annan att Lunds krav på ett avslutat arbete inte är lika stränga som partneruniversitetens. Detta till trots har två spännande arbeten publicerats under året. Det första är Santal Timstedts historiska studium, "Dressing up Aseneth: An inquiry into the relational scope of garments in Joseph and Aseneth", det andra Aisha Mellahs synnerligen aktuella "Political Discourse in an Ongoing Conflict: A Comparative Discourse Analysis of Benyamin Netanyahu's and Ismail Haniyeh's Framing of National and Religious Identity and the Other, Post-October 7".

Programmet inleds varje höst med gemensamma översiktskurser (*The Study of Ancient Religion* och *The Emergence of Judaism, Christianity, and Islam*), medan den första vårterminen erbjuder olika val. Exempelvis har man möjlighet att börja lära sig hebreiska eller arabiska tillsammans med Martin Ehrensvärd i Köpenhamn, en introduktion man sedan kan fördjupa genom att läsa rabbiniska texter med Karin Zetterholm och Wally Cirafesi, eller Koranen, tillsammans med Joshua Sabih.

En av de valbara kurser som erbjuds i Lund och Oslo varannat år är *Space, Art, and Identity in Synagogue, Church and Mosque*. En viktig del av kursen är en resa till Israel och Palestina, som på grund av den pågående krisen inte var möjlig i våras. I stället blev det ett kompaktseminarium i Lund med exkursioner till Uppåkra och Malmö. Vad som kan tyckas vara en dålig ersättning, blev ändå ett fint seminarium.

Under kompaktseminariet i Lund under hösten deltog studenterna i Wally Cirafesis docentföreläsning "Ancient Synagogues and the Early History of Jewish-Christian Relations". Cirafesi är en av flera nya lärare som undervisar i programmet.

Andreas Westergren

Forskningsprojekt

Ancient Synagogues and the History of Early Jewish-Christian Relations

Wally Cirafesi is currently working with the project *Ancient Synagogues and the History of Early Jewish-Christian Relations* as part of his Pro Futura Scientia fellowship, which will run until 2027. Here is a summary of the project:

By the time of the Byzantine–Islamic transition in Palestine in the seventh century, after hundreds of years of religious rhetoric from the mouths and pens of Christian literary elite, the concept of “the synagogue” had been firmly constructed as an irreconcilable rival to Christianity and “the church”. Although forged in antiquity, this totalizing portrait of “the synagogue” has had remarkable staying power. It has penetrated centuries of modern scholarship, and it continues to this day to function as the basic point of departure in historical research on the New Testament and the so-called “parting of the ways” between Judaism and Christianity. Indeed, despite the recent growth in synagogue studies as an academic discipline, it remains the case that precious little attention has been paid to how the diverse social and material realities of synagogues impacted the formation of Jewish and Christian identities and their interaction in the first seven centuries of the Common Era. This research project aims to rethink this so-called “irreconcilable rivals” paradigm by considering the complex role ancient synagogues played as sites, rhetorical and real, of Christian hostility and participation. When we consider a broad range of source material – archaeology, literary texts, law codes, and others – the picture we get of ancient synagogues in this period is far from an ethnically and culturally bound institution with firm social borders placed around it. Rather, it is a picture of a diverse institution that remained deeply entangled in its cultural surroundings, underwent a variety of changes, and played an important role in the development of both Judaism and Christianity, from the time of the earliest Jesus movement through Late Antiquity.

Wally V. Cirafesi

Avslutade och pågående danska projekt

On September 17, Eva Elisabeth H. Vrangbæk successfully defended her dissertation, “What is Love Other than Will? An Investigation of Augustine’s Concept of Love and Will Assisted by Computational Methods,” in a public defence and was subsequently awarded the degree of PhD. The assessment committee consisted of Kirstine Helboe Johansen (Chair), Aarhus University; Anthony Dupont, KU Leuven; and Sean Hannan, MacEwan University. The project was supervised by Jakob Engberg and Kristoffer Nielbo.

Lavinia Cerioni has been working on the project *Origen on Gender: The Feminine as an Intellectual Category in the Works of Origen of Alexandria* (Marie Curie Fellowship) from February 2021 to March 2024.

Anders-Christian Jacobsen and Lavinia Cerioni are leading the project *Early Christian Metaphors (ECM): Uncovering Layers of Meaning through Computational Linguistics*. The project is supported by the Aarhus University Research Foundation (AUFF).

Christian Thrué Djurslev is directing the project *How the Christians Stole the Past: Contestation, Education, and Interaction in Imperial Literary Culture*. This initiative, funded by the Independent Research Fund Denmark, runs from 2022 to 2025.

Giovanni Hermanin is spearheading the project *Scriptural Networks: Digital Exploration of Quotation Culture in Origen of Alexandria's Exegesis*. This project aims to revolutionise our understanding of early Christian quotation culture through digital network analysis (NA) of Origen's extensive writings. By applying NA graphs and social network analysis to Origen's entire preserved corpus, the research seeks to uncover underlying relationships and patterns in his use of biblical quotations. Recognised for his focus on biblical interpretation and lasting influence, Origen provides an exceptional case study. The project is funded as a Marie Skłodowska-Curie Actions (MSCA) Postdoctoral Fellowship, and the research will be conducted from early 2025 to 2027.

Jakob Engberg & Johan Brun Mendes Cederfeldt

Konferenser och seminarier

Jesuit School of Theology, Santa Clara University, Berkeley, Kalifornien, 5–6 mars 2024

Reimagining Gospel Literature

Sju forskare från Europa och USA var inbjudna till Berkeley för att diskutera evangeliereception under de tidiga århundradena, med särskild hänsyn till hur evangeliegenren uppfattats i olika sammanhang. Från Norden deltog Carl Johan Berglund med ett paper om hur en serie evangelieberättelser under trehundralet återberättats med lärjungen Filippos som huvudperson i stället för Jesus. Bidragen planeras publiceras i ett temanummer av *Early Christianity*.

Carl Johan Berglund

Lunds universitet, 2 april 2024

Den patristiska dagen: Disciplin, individ och kollektiv. Klostret – den europeiska bildningens vagga

Patristiska dagen 2024 arrangerades den 2 april vid Centrum för teologi och religionsvetenskap i Lund av Collegium Patristicum Lundense, i samarbete med forskningsprojektet *Auktoritet, samhälle och individuell frihet – det latinska klosterväsendet och rötterna till Europas utbildningsideal* (ELAM). Temat för dagen var *Disciplin, individ och kollektiv. Klostret – den europeiska bildningens vagga*. Föredrag hölls av Samuel Rubenson, Elisabeth Göransson, Katarina Pålsson, Britt Dahlman och Henrik Rydell Johnsén. Föredragen följdes av ett panelsamtal med talarna, Lovisa Bergdahl, Moder Christa Claesson, Peter Halldorf, Christian Høgel, Sinnikka Neuhaus och Broder Ingmar Svanteson. Dagen avslutades med en middag.

Katarina Pålsson

Lund, 22–23 april 2024

Theofilsk teologikonferens: Sakramental exegetik och andra perspektiv – bibelsyn och bibeltolkning i den tidiga kyrkan

Studentföreningen Theofil anordnade i april en konferens på temat sakramental exegetik. Huvudtalare var Hans Boersma som höll fyra olika föreläsningar på temat och tog upp olika aspekter av texttolkning i den tidiga kyrkan. Den avslutande föreläsningen arrangerades tillsammans med Centrum för teologi och religionsvetenskap och Collegium Patristicum Lundense och hölls i universitetets lokaler. Talare på konferensen var också Anders Ek, David Nyström, Maria Sturesson och Karin Zetterholm som höll föredrag om tidig kristen och judisk bibeltolkning och bibelbruk. Konferensen samlade nästan 50 deltagare där föreläsningarna varvades med samtal under lättsammare former.

Maria Sturesson

Åbo Akademi, 28–31 maj 2024

The Challenge of Poverty: Theological Responses in Early Christian Literature and Global Christian History

På Själö i Åbolands skärgård samlades i maj sjutton forskare från Norden, USA, Storbritannien och Sydafrika till en konferens om hur Nya

testamentets utmanande vision om att fattigdomen ska utrotas bland kristna har förvalts i patristisk litteratur och senare tiders kyrko-historia. Med utgångspunkt i Paulusbreven och den tidiga Jesusrörelsen behandlade vi apostoliska fäder, apokryfa apostlagärningar, antika författare som Theodoretos av Kyrros, Gregorius av Nyssa, Ambrosius av Milano och Efraim Syriern, medeltida folkspråkspredikningar, en reseberättelse till mongolriket från 1200-talet och moderna förhållanden i Afrika och Latinamerika. Konferensen blev mycket lyckad, och arrangörerna hoppas på att kunna ge ut en konferensvolym med de bästa bidragen.

Carl Johan Berglund

Aarhus Institute of Advanced Studies, 14 juni 2024

In Search of Ancient Travel Writers: Sources, Identities, and Social Locations

On June 14, Elisa Uusimäki and Christian Thrué Djurslev hosted a workshop at the Aarhus Institute of Advanced Studies (AIAS) titled *In Search of Ancient Travel Writers: Sources, Identities, and Social Locations*. The workshop was organized by the ERC-funded research project *An Intersectional Analysis of Ancient Jewish Travel Narratives* (ANINAN: projects.au.dk/aninan). Presentations included Thomas Biggs (University of St Andrews) on "Travel Writing and the Construction of 'Home' in Latin Literature," Catherine Hezser (SOAS, University of London) on the perception of space in ancient Jewish travel narratives, Eelco Glas (Aarhus University) on the impact of migration on Jewish literary culture in the Early Roman Empire, Casper de Jonge (Leiden University) on "First Century BC Greek Epigrams on Maritime Travel," René Bloch (University of Bern) on Philo's theory of travelling, and Christian Thrué Djurslev and Miriam DeCock (Dublin City University) on "Origen of Alexandria 'on the Move': Between History, Autobiography, and Eusebius of Caesarea."

Jakob Engberg och Johan Brun Mendes Cederfeldt

Oxford, 5–9 augusti 2024

The 19th International Conference on Patristic Studies

Den 19. patristikk-konferansen i Oxford ble avholdt 5.–9. august 2024. Nordiske forskere markerte seg sterkt, bl.a. med workshopene "Christian Pasts Beyond the Histories" (Christian Djurslev), "Remembering the Desert" (Samuel Rubenson & Adrian C. Pirtea), "St. Maximus the Con-

fessor's Christian Philosophy" med en hyllest til Torstein Tollefsen i forbindelse med at han pensjonerer seg (Vladimir Cvetkovic & Panagiotis Pavlos) og plenumsforedraget "Early Christian Tree Behaviour" (Thomas Arentzen).

Tradisjonen tro ble der avholdt et nordisk møte (8. august), ledet av Anders-Christian Jacobsen, kontaktperson for AIEP. Møtet la planer for neste Nordiske patristikermøtet. Den finske delegasjonen sa seg villig til å arrangere møtet i 2026, i Helsingfors eller Åbo. En nordisk samarbeidskomité bestående av Katarina Pålsson (Lund) og Florian Wöller (København) skal også delta i planleggingen. Angående tema for patristikermøtet i Finland diskuterte det nordiske møtet performativitet og teatralitet i tidlig kristendom. Norden har ikke lenger noen deltagelse i AIEPs eksekutiv-komité etter at Jacobsens periode er over. Kritiske røster betoner at college-losjiet har blitt vel dyrt i Oxford, og at årets konferanse led under visse praktiske problem, men forøvrig var det som vanlig en samling preget av verdensledende patristisk forskning.

Thomas Arentzen

Lunds universitet, 16–18 september 2024

The Gospel of John and the Formation of Jewish–Christian Relation. A symposium

On September 16–18, 2024, Wally Cirafesi organized and hosted a symposium in Lund on the topic of "The Gospel of John and the Formation of Jewish–Christian Relations." The participants were Miriam De Cock, Dublin City University, Daniel Weiss, University of Cambridge, Jonathan Bourgel, Laval University, Kelsie Rodenbiker, University of Glasgow, Michal Bar Ashar Siegal, Ben Gurion University of the Negev, Michele Murray, Bishops University, Sarah Parkhouse, University of Manchester, Catrin Williams, University of Wales, Michael Azar, University of Scranton, and from Lund University: Karin Zetterholm, Wally Cirafesi, and Hannah Strømmen. The participants aimed to examine the role of John's Gospel in the mutual and entangled development of Judaism and Christianity in the first seven centuries CE, from the time of John himself to the production of the Babylonian Talmud.

Wally V. Cirafesi

Lunds universitet, 29–30 oktober 2024

Between Athos and Antioch. Urban and Monastic Translator Teams & Shared Translation Practices in the Eastern Mediterranean (10th–11th centuries)

I dagarna 29–30 oktober 2024 organiserade Christian Høgel och Adrian Pirtea (Wien) en workshop på SOL under rubriken "Between Athos and Antioch. Urban and Monastic Translator Teams & Shared Translation Practices in the Eastern Mediterranean (10th–11th centuries)", med följande upplägghållare och titler:

Marijana Vukovic: *Double Translations among South Slavs: Examination of Athonite and other South Slavic Monastic Translation Methods*

Alice Croq: *The reception of Antiochene translations in Copto-Arabic milieus (12th–14th C.)*

Joe Glynias: *The Cultivation of Masculine Intellectual Cultures on Byzantine Holy Mountain*

Habib Ibrahim: *Translations by Antonios abbot of Saint Symeon related to the Church councils*

Josh Mugler: *The Arabic Translators of Byzantine Antioch: New Manuscript Evidence*

Adrian Pirtea: *The Arabic Translations of the Corpus Macarianum and Other Homily Collections in Byzantine Antioch*

Lewis Read: *The Metaphrastic Translation Programme of Grigor II Vkasēr*

Daria Resh: *The Two Slavic Lives of St Theodore of Edessa*

Miriam Hjälml: *Translation Strategies and Audience Expectations in the Arabic Life of Theodore of Edessa*

Christian Høgel: *The Translated and the Incorporated in the Greek Barlaam and Ioasaph*

Sandro Nikolaishvili: *The Gelati Monastic School: a Successor of Iviron and the Black Mountain?*

Christian Høgel

MF vitenskapelig høyskole, Oslo, 5 juni 2025

Fagdag om kirkemøtet i Nikea i 325 – Nikea 1700 år

I 2025 markeres det i mange ulike sammenhenger at det er 1700 år siden kirkemøtet i Nikea. På MF Vitenskapelig høyskole for teologi, religion

og samfunn (Oslo) vil det bli arrangert en fagdag 5. juni, i samarbeid mellom MF, Den norske kirke og Norges kristne råd. Fagdagen vil bestå av to historieforelesninger om ulike aspekter ved kirkemøtet og bekjennelsen som til slutt ble laget, samt to økumeniske panelsamtaler om bekjennelsens plass i våre ulike kirkers spiritualitet og gudstjeneste-liv. Dagen vil være åpen for alle interesserte. Komiteen som planlegger fagdagen ledes av John Kaufman og Inge Westly, begge ved MF.

John Kaufman

Övrigt

Professor Sarah Coakley gästade Sverige 4–10 september 2024

Den 5 september 2024 gästades CTR av professor Sarah Coakley, hedersdoktor vid teologiska fakulteten vid Lunds Universitet. Hon medverkade med kommentarer till två pågående avhandlingsarbeten och höll därefter en gästföreläsning med rubriken "Re-Thinking Jewish-Christian Divergences on God-as-Trinity: Intra-Divine Complexity and the Phenomenon of Prayer". Hennes tes var att ett alltför stort fokus på kristologi – och inte minst betydelsen av Jesu död – i onödan försvårat dialogen mellan judar och kristna och att ett tydligare fokus på Anden i treenighetsläran innebär oprövade öppningar. Dagen efter reste Sarah Coakley till Bjärka-Säby för tidskriften *Pilgrims* 30-års jubiléum. Här medverkade hon med två föredrag, ett om spänningar i synen på bön mellan evangelierna och Paulusbreven och ett om utvecklingen av bönepraxis i den tidiga kyrkan. Hon deltog också i två offentliga samtal, ett med biskop Erik Varden om kyskhet och ett med professor Samuel Rubenson om traditionen från öknens lärare. Efter jubiléumshelgen fortsatte hon till Uppsala där hon föreläste över ämnet "Contested Meanings: Evolutionary Cooperation and the Continuing Possibility of a Natural Theology". Hennes tes här är att det är samverkan mellan delarna som karakteriserar evolutionen och att detta stödjer tanken på målinriktning snarare än slump, men att genom att fokusera på enskilda fenomen, snarare än helheten och sambanden bortser mycket forskning från detta.

Samuel Rubenson

Monumenta Musicae Byzantinae flytter til Sicilien

Selvom studiet af den byzantinske kirkes musik ret beset hører højmiddelalderen til, så er det på sin plads at nævne, at det store, internationalt anerkendte projekt *Monumenta Musicae Byzantinae* (MMB; www.iglu.ku.dk/MMB/) har holdt flyttedag. Primo 2025 blev materialesamlingen (MMB) overført fra København til universitetet i Messina, hvor den vil være under opsyn af den græske palæograf-professor Donatella Bucca. Støttet af *Comitato Italiano per lo studio e l'edizione delle fonti Musicali Bizantine*, nedsat under de italienske videnskabsakademier, kan det internationale udgivelsesprojekt således fortsætte i samarbejde med den danske nationalkomité for MMB og det øvrige videnskabelige samfund.

Dermed slutter en 93 år lang og glørværdig periode, som begyndte i København i 1931, hvor danske Carsten Høeg, britiske H.W.J. Tillyard og østrigske Egon Wellesz stiftede det, der skulle blive et nybrud inden for studiet af den middelalderlige byzantinske kirkesang. Siden stiftelsen har projektet stået bag udgivelser af vigtige og centrale håndskrifter med byzantinske notation i faksimile, transskriptioner, teoretiske værker, håndbøger og afhandlinger.

MMBs tilgang til transskription af de byzantinske neumer har været standard siden 1935, hvor Tillyard udgav den første håndbog i fortolkning af neumerne. Metoden, som kan kaldes analytisk, hvor de middelalderlige neumer gengives i et femlinjet nodebillede, har aldrig været tænkt som et bud på, hvordan melodierne lød i middelalderen, og nodebilledet ej heller som egnet til fremførelse, men blot som et videnskabeligt redskab. Alligevel vakte metoden modstand hos især græske sangere og musikforskere, der anså MMBs tilgang for alt for løsrevet fra den levende tradition især i Athen, på Athos og i patriarkatet i Istanbul. I dag kan man med nogen ret hævde, at der er fundet en form for konsensus, hvor forskere og sangere benytter sig af MMBs tilgang og samtidig fortolker det middelalderlige materiale med indsigter fra den levende sangtradition. Denne konsensus kommer især til udtryk i Alexander Lingas' arbejde med koret Cappella Romana og hos den græske sanger og musikforsker Ioannis Arvanitis.

Siden 1931 har MMB haft arkiv og en direktør tilknyttet Københavns Universitet. Siden 2007 har direktøren været lektor Christian Troelsgård. Han gik på pension ved årsskiftet og med ham slutter en æra i dansk og international forskning. Troelsgård har siden sin studietid i de

tidlige 80'ere været tilknyttet MMB og de seneste tre årtier været projektets primus motor med en udtømmelig viden og et unikt overblik over arkivet. I 2011 udgav han en længe ventet afløser for Tillyards håndbog fra 1935. I dag er Troelsgårds håndbog med både historisk indføring, grundige beskrivelser af de enkelte neumer og talrige musikalske eksempler indgangen for enhver, der vil stifte bekendtskab med byzantinsk musik.

I 2019 stod Troelsgård pludselig til at blive fyret pga. nedskæringer på Humanistisk Fakultet. MMBs overlevelse var truet. I løbet af kort tid blev der sendt protestbreve fra universiteter over hele verden og over 2700 akademikere skrev under på en online støtteerklæring til bevarelsen af MMB. Ledelsen på Humaniora lavede en kovending og ansatte Troelsgård i en deltidstilling, hvor han primært skulle sikre MMBs overlevelse og videreførelse. Han – og arkivet – blev flyttet til Det Teologiske Fakultet, hvor man mente, at MMB passede bedre ind. Eftersom der ikke var nogen til at tage over efter Troelsgård og universitetet ikke viste interesse for at huse MMB, har han de seneste år arbejdet på at finde udenlandske arvtagere.

Universitetet i Messina har nu overtaget samlingen af mikrofilm, transskriptioner, noter og arkivalier, og bogserien fortsætter, bl.a. med den første udgivelse af den middelalderlige lærebog, *Papadike*, som ventes udkommet i 2025 i en videnskabelig og kommenteret udgave af Christian Troelsgård og Maria Alexandrou.

Uffe Holmsgaard Eriksen